

CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE

SUPREME COURT
OF JUSTICE

Nr. 3-4/26
din 14.05.2026

Doamnei Domnica Manole
Președintele Curții Constituționale a RM

Pe rolul Curții Supreme de Justiție se află pentru examinare contestația depusă de Mihail Bușuleac împotriva Consiliului Superior al Magistraturii, terț Comisia de Evaluare a Judecătorilor cu privire la anularea hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 „cu privire la raportul Comisiei de evaluare externă a judecătorului de la Judecătoria Cahul, Mihail Bușuleac” și dispunerea reluării procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare.

La 24 aprilie 2026 Mihail Bușuleac a depus cereri privind ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, prin care a solicitat ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova.

Prin încheierea din 11 mai 2026, Curtea Supremă de Justiție a dispus admiterea parțială a cererilor depuse de Mihail Bușuleac privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 252/2023 și remiterea sesizărilor înaintate către Curtea Constituțională pentru examinare.

Urmare celor relatate, Curtea Supremă de Justiție Vă remite pentru examinare, sesizările cu privire la ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate.

Anexe:

1. Încheierea din 11 mai 2026;
2. Sesizările cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, în număr de patru.

Cu respect,
Președintele interimar al
Curții Supreme de Justiție

Ex. Tatiana Bradu

Digitally signed by Bradu Tatiana
Date: 2026.05.14 13:11:06 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

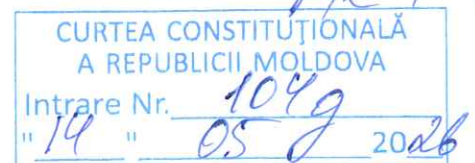

Procopciuc Stela

Atenție! Prezentul document conține date cu caracter personal. Distribuirea, prelucrarea și utilizarea acestora contrar prevederilor Legii nr. 133 din 08 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal constituie o faptă sancționabilă în conformitate cu normele legale aplicabile.

Republica Moldova, Chișinău, str. P. Rareș, 18
email: info@csj.md; Tel.: +373 22/ 218 768

www.csj.md

**Sesizare privind excepția de neconstituționalitate
în temeiul art. 135 alin.(1) din Constituție**

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A.1. Persoană fizică

Mihail Bușuleac

Judecătoria Cahul, sediul Central

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

La 18 martie 2026, reclamantul a introdus la Curtea Supremă de Justiție cererea de chemare în judecată împotriva hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 prin care a fost acceptat Raportul Comisiei de evaluare externă și a fost constatată nepromovarea evaluării, cu consecințe juridice directe: eliberarea din funcția de judecător, instituirea interdicției de a exercita funcția de judecător pentru 6 ani, informarea Autorității Naționale de Integritate pentru aplicarea interdicției de funcții de demnitate publică pentru aceeași perioadă și lipsirea de dreptul la indemnizația unică de concediere. Actul contestat este, așadar, actul care produce efectul juridic final în procedura de evaluare și care declanșează ingerința, atât sub aspect profesional, cât și patrimonial.

Procedura care a condus la Hotărârea CSM nr. 104/6 din 10 martie 2026 s-a desfășurat în baza Legii nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor. Reclamantul a fost inclus în lista judecătorilor supuși evaluării transmisă Comisiei de către CSM la 15 aprilie 2025 și a fost notificat la 2 mai 2025, cu solicitarea de a completa chestionarul de etică și declarațiile prevăzute de lege, transmise de reclamant la 21 mai 2025. La 30 mai 2025 a fost informat despre repartizarea dosarului către completul de evaluare, ulterior redenumit „Completul C”, și despre dreptul de a solicita recuzarea membrilor.

La 13 august 2025, Comisia a inițiat prima rundă de întrebări, cu termen până la 28 august (ulterior prelungit), iar reclamantul a răspuns în termen, demonstrând cooperare și bună-credință.

La 10 octombrie 2025, a fost lansată a doua rundă, cu termen până la 20 octombrie; reclamantul a răspuns cu o zi întârziere și a completat dosarul ulterior, menținând o conduită cooperantă.

La 10 noiembrie 2025, Comisia a transmis a treia rundă, cu un termen scurt (până la 17 noiembrie). Deși a solicitat condiții adecvate pentru exercitarea dreptului la apărare, reclamantul a depus răspunsuri și documente suplimentare după expirarea termenului.

La 28 noiembrie 2025, Comisia a invocat dubii privind integritatea și a convocat audierea din 8 decembrie, fără a clarifica exhaustiv aspectele vizate. Reclamantul a solicitat administrarea de probe relevante înainte și după audiere și a continuat să depună explicații și documente suplimentare până în ianuarie 2026.

La 22 ianuarie 2026, Comisia a transmis Consiliului Superior al Magistraturii raportul de evaluare, propunând nepromovarea reclamantului, în temeiul neîndeplinirii criteriilor prevăzute de Legea nr. 252/2023.

Prin hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026, cu 10 voturi „Pro” s-a hotărât:

„Se acceptă raportul cu privire la evaluarea externă a judecătorului Judecătoriei Cahul Bușuleac Mihail și se constată nepromovarea evaluării.

Se eliberează din funcție judecătorul Bușuleac Mihail de la Judecătoria Cahul în temeiul art. 18 alin. (5) din Legea nr. 252/2023.

Se decede Bușuleac Mihail din dreptul de a exercita funcția de judecător timp de 6 ani din data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

Se informează Autoritatea Națională de Integritate că Bușuleac Mihail nu are dreptul de a exercita funcții de demnitate publică timp de 6 ani din data rămânerii definitive a hotărârii CSM.

Se lipsește Bușuleac Mihail de dreptul la indemnizație unică de concediere.

Hotărârea poate fi contestată la Curtea Supremă de Justiție în termen de 15 zile de la notificare”.

Hotărârea respectivă a fost contestată la Curtea Supremă de Justiție, aflându-se pe rol cauza de contencios administrativ la cererea de chemare în judecată înaintată de Mihail Bușuleac împotriva Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la anularea Hotărârii Consiliului

Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 și reluarea procedurii de evaluare de către comisia de evaluare.

În cadrul examinării acestei cauze, soluția instanței depinde în mod direct de constituționalitatea dispozițiilor art. 11 alin. (2) și art. 19 alin. (6) din Legea nr. 252/2023.

Aceste norme stabilesc criteriile de evaluare a integrității și limitele controlului jurisdicțional asupra procedurii de evaluare.

Interpretarea și aplicarea acestor dispoziții au constituit temeiul juridic pentru concluzia de nepromovare a evaluării externe.

În același timp, formularea acestor dispoziții generează un dubiu serios și rezonabil cu privire la compatibilitatea lor cu exigențele constituționale, în special prin prisma incidenței principiilor constituționale referitoare la statul de drept, calitatea legii și garanțiile statutului judecătoresc precum și a corelării acestor standarde cu art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În prezenta cauză, problema juridică centrală nu se limitează la o simplă chestiune de interpretare a unor dispoziții legale, ci privește compatibilitatea mecanismului normativ instituit de Legea nr. 252/2023 cu principiul neretroactivității și cu cerințele de previzibilitate a legii, consacrate atât de Constituție cât și de Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Astfel, devine incident art. 7 §1 CEDO, care consacră principiul legalității și interzice aplicarea retroactivă a unor sancțiuni sau a unor consecințe juridice defavorabile.

În același sens, garanțiile consacrate de art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului își găsesc corespondentul la nivel constituțional în art. 22 din Constituția Republicii Moldova, care consacră principiul legalității incriminării și al neretroactivității legii, stabilind că nimeni nu poate fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, la momentul săvârșirii, nu constituiau infracțiuni și că nu se poate aplica o pedeapsă mai gravă decât cea prevăzută de lege la momentul comiterii faptei. Deși textul constituțional este formulat în termeni specifici materiei penale, jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului a consacrat caracterul autonom al noțiunii de „pedeapsă” în sensul art. 7 CEDO, aceasta nefiind dependentă de calificarea formală din dreptul intern, ci de natura și severitatea măsurii aplicate, în aceste condiții, art. 22 din Constituție trebuie interpretat în mod evolutiv și în concordanță cu exigențele Convenției, fiind aplicabil ori de câte ori o măsură, chiar calificată formal ca fiind administrativă, produce efecte echivalente unei sancțiuni, precum încetarea mandatului unui judecător, interdicția de exercitare a funcției sau afectarea drepturilor patrimoniale. Prin urmare, aplicarea unor criterii de evaluare asupra unor situații anterioare intrării în vigoare a legii constituie o formă de retroactivitate materială, incompatibilă nu doar cu art. 7 din Convenție, ci și cu art. 22 din Constituție, astfel cum acesta trebuie interpretat în lumina standardelor europene privind legalitatea, previzibilitatea și securitatea juridică.

Prin urmare, interpretarea constituțională a acestor dispoziții este determinantă pentru soluționarea cauzei pendinte, iar clarificarea acestei probleme aparține competenței exclusive a Curții Constituționale.

C. Obiectul sesizării

Articolul 11 alin. (2) „(...) în măsura în care norma nu stabilește în mod clar momentul de referință pentru calculul intervalelor temporale („în ultimii 5 ani”, „în ultimii 10 ani”) și permite aplicarea acestora asupra unor situații anterioare intrării în vigoare a legii (...)”.

Articolul 19 alin. (6) „(...) în măsura în care formularea sa poate fi interpretată în sensul restrângerii controlului jurisdicțional efectiv asupra unor ingerințe care afectează stabilitatea mandatului unui judecător (...)”.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 6

Separația și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngrădi accesul la justiție.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 28

Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

Articolul 116

Statutul judecătorilor

(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(5) Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora.

Relevanța excepției pentru soluționarea cauzei

Hotărârea contestată își fundamentează concluzia de nepromovare inclusiv pe circumstanțe factuale din perioada 2013-2024 și 2015-2024, anterioare intrării în vigoare a Legii nr. 252/2023.

Articolul 11 alin. (2) din lege utilizează formule temporale precum „în ultimii 5 ani” și „în ultimii 10 ani”, fără a indica momentul de referință pentru calculul acestor intervale.

În absența unei asemenea precizări, nu este clar dacă perioada de referință se calculează:

- de la data inițierii procedurii de evaluare;
- de la data intrării în vigoare a legii;
- de la data adoptării hotărârii de evaluare;
- sau de la momentul examinării cauzei de către instanță.

În lipsa unui reper normativ explicit, sfera temporală a evaluării devine dependentă de momentul inițierii procedurii, ceea ce permite extinderea variabilă a perioadei analizate și includerea în evaluare a unor situații anterioare intrării în vigoare a legii.

În prezenta cauză, concluzia de nepromovare a evaluării externe și încetarea mandatului de judecător au fost fundamentate pe aplicarea criteriilor prevăzute de art. 11 alin. (2), iar art. 19 alin. (6) stabilește limitele controlului jurisdicțional exercitat de instanță.

Prin urmare, interpretarea constituțională a acestor dispoziții este determinantă pentru soluționarea litigiului pendinte.

Problema ridicată în prezenta cauză nu privește interpretarea obișnuită a unei norme legale de către instanțele de judecată, ci **determinarea limitelor constituționale ale aplicării acesteia în timp și ale controlului jurisdicțional într-o procedură care poate conduce la încetarea mandatului unui judecător.**

În aceste condiții, chestiunea invocată depășește sfera interpretării judiciare obișnuite și ridică o problemă verosimilă de compatibilitate a normelor contestate cu prevederile Constituției, a cărei soluționare aparține competenței exclusive a Curții Constituționale.

Cerințele constituționale privind calitatea legii

Potrivit **art. 1 alin. (3) din Constituție**, Republica Moldova este un stat de drept, iar acest principiu implică cerințe de claritate, previzibilitate și determinabilitate a normelor juridice.

De asemenea, **art. 23 din Constituție** garantează dreptul fiecărei persoane de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat constant că normele juridice trebuie formulate cu suficientă precizie pentru a permite persoanelor să prevadă consecințele juridice ale conduitei lor.

Aceste cerințe sunt cu atât mai stricte în cazul normelor care pot conduce la **încetarea mandatului unui judecător sau la restrângerea posibilității de exercitare a funcției judiciare.**

În prezenta cauză, **art. 11 alin. (2) din Legea nr. 252/2023 utilizează formule temporale precum „în ultimii 5 ani” și „în ultimii 10 ani” fără a stabili momentul de referință pentru calculul acestor intervale.**

În absența unei asemenea delimitări normative, norma devine susceptibilă de interpretări divergente, iar sfera temporală a evaluării poate varia în funcție de momentul inițierii procedurii.

O asemenea formulare ridică problema compatibilității dispozițiilor contestate cu **exigențele constituționale privind claritatea și previzibilitatea legii**, componente esențiale ale principiului statului de drept.

Stabilitatea raporturilor juridice

Principiul securității juridice implică, printre altele, **stabilitatea raporturilor juridice** și previzibilitatea consecințelor juridice ale conduitei persoanelor.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a subliniat că normele juridice trebuie să fie formulate astfel încât persoanele să poată avea încredere legitimă în stabilitatea situațiilor juridice deja formate și să își poată orienta conduita în mod rezonabil în raport cu legea.

În prezenta cauză, lipsa unei delimitări clare a momentului de referință pentru calculul intervalelor temporale prevăzute de art. 11 alin. (2) permite extinderea variabilă a sferei temporale a evaluării și includerea în analiză a unor situații anterioare intrării în vigoare a legii.

O asemenea incertitudine normativă poate afecta **stabilitatea raporturilor juridice și încrederea legitimă a persoanei în previzibilitatea reglementării**, aspecte care constituie componente esențiale ale principiului statului de drept consacrat de art. 1 alin. (3) din Constituție.

În aceste condiții, se ridică problema dacă dispozițiile contestate respectă exigențele constituționale privind **stabilitatea raporturilor juridice și previzibilitatea legii**.

Retroactivitatea normativă indirectă

Deși **Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor** instituie formal o procedură de evaluare administrativă, consecințele acesteia pot conduce la încetarea mandatului unui judecător și la restrângerea posibilității de exercitare a funcției pentru o perioadă determinată.

În aceste condiții, aplicarea criteriilor de evaluare asupra unor situații anterioare intrării în vigoare a legii ridică problema existenței unei **retroactivități normative indirecte**, întrucât o lege nouă permite utilizarea unor situații trecute ca temei pentru aplicarea unor consecințe juridice grave asupra statutului profesional al persoanei evaluate.

Principiul neretroactivității legii constituie o componentă esențială a securității juridice și a statului de drept, derivând din **art. 1 alin. (3) din Constituție** și fiind recunoscut constant în jurisprudența Curtea Constituțională a Republicii Moldova.

În același timp, securitatea juridică presupune și protecția **încrederii legitime a persoanelor în stabilitatea situațiilor juridice deja formate**, astfel încât acestea să își poată orienta conduita în mod rezonabil în raport cu cadrul normativ existent.

În lipsa unui moment de referință clar pentru calculul intervalelor temporale prevăzute de **art. 11 alin. (2)**, sfera temporală a evaluării devine dependentă de momentul inițierii procedurii de evaluare, ceea ce permite includerea în analiză a unor situații anterioare intrării în vigoare a legii.

O asemenea incertitudine normativă poate conduce, în practică, la aplicarea unor criterii de evaluare asupra unor situații juridice care, la momentul producerii lor, nu erau supuse unui asemenea mecanism de evaluare, afectând astfel **securitatea juridică și încrederea legitimă a persoanei în previzibilitatea reglementării**.

În aceste condiții, se ridică problema dacă dispozițiile contestate respectă exigențele constituționale privind **previzibilitatea legii și stabilitatea raporturilor juridice**, componente esențiale ale principiului statului de drept.

Delimitarea dintre evaluare și răspunderea disciplinară

Deși procedura instituită prin **Legea nr. 252/2023** este calificată drept o procedură de evaluare administrativă, efectele acesteia pot conduce la încetarea mandatului unui judecător.

În asemenea situații, analiza compatibilității procedurii cu Constituția nu poate depinde exclusiv de calificarea formală a mecanismului, ci trebuie să țină seama de efectele juridice reale ale acestuia.

Se ridică astfel problema dacă o procedură de evaluare poate produce efecte similare unei sancțiuni disciplinare fără a beneficia de garanțiile specifice procedurilor disciplinare.

Controlul jurisdicțional efectiv

Articolul 19 alin. (6) limitează controlul instanței la verificarea unor erori procedurale grave și a unor circumstanțe ignorate sau necexamineate.

Într-o procedură care poate conduce la încetarea mandatului unui judecător, se ridică problema dacă această formulare asigură un control jurisdicțional efectiv, în sensul art. 20 din Constituție.

Stabilitatea mandatului judecătorului

Potrivit art. 116 din Constituție, Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

Stabilitatea mandatului judecătorului constituie o garanție instituțională a independenței justiției.

În consecință, orice mecanism care poate conduce la încetarea mandatului unui judecător trebuie să respecte standarde constituționale ridicate de claritate, previzibilitate și control jurisdicțional efectiv.

Independența justiției

Independența judecătorului reprezintă o garanție esențială a statului de drept și este consacrată de art. 116 din Constituție.

Această independență nu privește doar modul de exercitare a funcției jurisdicționale, ci include și **garanțiile privind stabilitatea mandatului și previzibilitatea procedurilor care pot conduce la încetarea acestuia.**

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a subliniat că procedurile care pot afecta cariera judecătorilor trebuie să fie reglementate prin norme clare, previzibile și însoțite de garanții procedurale adecvate.

În măsura în care criteriile de evaluare prevăzute de art. 11 alin. (2) permit extinderea incertă a sferei temporale a evaluării, iar art. 19 alin. (6) limitează controlul jurisdicțional asupra unor asemenea ingerințe, se ridică problema dacă aceste dispoziții oferă garanții suficiente pentru protejarea **independenței judecătorului și stabilității mandatului său.**

Curtea Constituțională a reținut că mecanismele de evaluare a integrității judecătorilor pot constitui instrumente legitime pentru consolidarea încrederii publice în justiție.

Totuși, legitimitatea acestor mecanisme depinde de existența unor **criterii clare, previzibile și aplicate uniform**, precum și de existența unor garanții procedurale adecvate pentru persoanele evaluate.

În lipsa unei delimitări normative clare a momentului de referință pentru calculul intervalelor prevăzute de art. 11 alin. (2), criteriile de evaluare devin susceptibile de aplicări variabile, ceea ce poate afecta previzibilitatea procedurii și securitatea juridică.

Într-o procedură care poate conduce la încetarea mandatului unui judecător, asemenea incertitudini normative pot afecta garanțiile constituționale ale independenței justiției și stabilității mandatului judecătorului.

Delimitarea față de jurisprudența Curții Constituționale

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 16 ianuarie 2025, Curtea a confirmat constituționalitatea mecanismului evaluării externe în principiu.

Prezenta excepție nu contestă legitimitatea mecanismului evaluării externe ca atare, ci ridică o problemă distinctă privind aplicarea în timp a criteriilor de evaluare și standardul controlului jurisdicțional.

Fundamentare convențională

Principiul previzibilității legii este consacrat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

În cauza *Xhoxhaj c. Albaniei*, Curtea a analizat mecanismele de vetting aplicate judecătorilor și a acceptat, în principiu, compatibilitatea acestora cu Convenția, însă a subliniat în mod expres că asemenea mecanisme trebuie să fie însoțite de garanții procedurale solide, să fie previzibile și să nu fie aplicate într-o manieră arbitrară sau disproporționată. Or, în speța de față, lipsa delimitării temporale clare și aplicarea criteriilor asupra unor situații anterioare legii afectează în mod direct aceste exigențe.

Aceste standarde sunt reflectate și în documentele Comisiei de la Veneția, care subliniază că procedurile de evaluare a integrității judecătorilor, deși pot fi justificate în anumite circumstanțe excepționale, trebuie să respecte principiile statului de drept, inclusiv previzibilitatea, proporționalitatea și garanțiile procedurale, precum și independența sistemului judiciar.

Comisia a accentuat că securitatea mandatului judecătorului reprezintă un element esențial al independenței judiciare, iar orice ingerință în acest statut trebuie să fie strict reglementată și justificată.

Din perspectiva dreptului constituțional național, aceste exigențe derivă din art. 1 alin. (3) din Constituție, care consacră statul de drept, din art. 23, care impune calitatea legii, și din art. 116, care garantează independența și inamovibilitatea judecătorului. Aplicarea unor criterii neclare, cu efect retroactiv, asupra carierei unui judecător afectează nu doar drepturile individuale ale acestuia, ci și echilibrul instituțional și încrederea în sistemul judiciar.

Jurisprudența Curții Constituționale confirmă în mod constant că cerințele de claritate, previzibilitate și securitate juridică constituie elemente esențiale ale statului de drept. Astfel, Curtea a statuat că normele juridice trebuie formulate cu suficientă precizie pentru a permite persoanelor să își adapteze conduita și să prevadă consecințele juridice ale acesteia (a se vedea, inter alia, HCC nr. 26 din 13 noiembrie 2012).

De asemenea, Curtea a subliniat că principiul securității juridice implică protecția încrederii legitime a persoanei în stabilitatea situațiilor juridice (HCC nr. 23 din 6 septembrie 2013), iar acest principiu este încălcat atunci când norma permite afectarea unor situații juridice anterioare în absența unor repere normative clare.

În ceea ce privește neretroactivitatea, Curtea a reținut că acest principiu nu se limitează la aplicarea formală a legii în trecut, ci include și interdicția afectării situațiilor juridice definitiv constituite prin mecanisme normative noi (HCC nr. 10 din 16 aprilie 2015; HCC nr. 21 din 22 iulie 2016).

Totodată, Curtea a subliniat că statutul judecătorului, garantat de art. 116 din Constituție, presupune existența unor criterii clare, obiective și previzibile în ceea ce privește cariera și încetarea mandatului, orice ingerință în acest statut trebuind să fie strict reglementată și supusă unui control jurisdicțional efectiv (HCC nr. 11 din 27 aprilie 2021).

În același sens, Curtea a reținut că accesul la justiție și controlul jurisdicțional trebuie să fie efective, nu formale, iar instanța trebuie să poată examina în mod real legalitatea și temeinicia măsurilor contestate (HCC nr. 7 din 5 aprilie 2011; HCC nr. 17 din 2019).

Aplicând aceste principii în prezenta cauză, se constată că lipsa unui reper temporal clar și posibilitatea aplicării criteriilor de evaluare asupra unor situații anterioare intrării în vigoare a legii contravin exigențelor constituționale privind securitatea juridică, previzibilitatea legii și protecția statutului judecătorului.

Deși Curtea Constituțională a examinat anterior anumite prevederi din Legea nr. 252 din 17 august 2023, în special prin Hotărârea nr. 2 din 16 ianuarie 2025, controlul exercitat nu a vizat dispozițiile art. 11 alin. (2) și art. 19 alin. (6), care constituie obiectul prezentei excepții.

De asemenea, din jurisprudența recentă a Curții rezultă că alte prevederi ale Legii nr. 252/2023 au fost supuse controlului de constituționalitate sau au făcut obiectul unor decizii de inadmisibilitate, fără ca dispozițiile criticate în prezenta cauză să fi fost examinate în mod direct.

Prin urmare, problemele de constituționalitate ridicate în prezenta cauză sunt unele noi, care nu au fost soluționate anterior de Curtea Constituțională, în special sub aspectul: — delimitării temporale a criteriilor de evaluare prevăzute de art. 11 alin. (2); — limitelor controlului jurisdicțional stabilite de art. 19 alin. (6).

În aceste condiții, Curtea este chemată să se pronunțe pentru prima dată asupra acestor chestiuni, care ridică probleme serioase privind compatibilitatea normelor contestate cu principiile constituționale ale securității juridice, previzibilității legii și protecției statutului judecătorului.

Prezenta excepție nu pune în discuție oportunitatea mecanismului de evaluare externă în sine, ci limitele constituționale ale aplicării acestuia.

Problema centrală a cauzei este una de principiu: dacă legea poate permite evaluarea unui judecător pe baza unor criterii aplicate retroactiv, în lipsa unui reper temporal clar, și dacă o asemenea procedură, care conduce la încetarea mandatului, poate fi supusă unui control jurisdicțional limitat.

În ceea ce privește art. 11 alin. (2) din Legea nr. 252/2023, Curtea este chemată să constate că sintagmele „în ultimii 5 ani” și „în ultimii 10 ani” nu indică un moment de referință determinat, ceea ce permite aplicarea criteriilor de evaluare asupra unor situații anterioare intrării în vigoare a legii. Această incertitudine normativă generează o formă de retroactivitate materială, incompatibilă cu art. 1 alin. (3) și art. 23 din Constituție, precum și art. 22 din Constituție, coroborat cu art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care consacră principiul legalității și al previzibilității.

Curtea Constituțională a statuat în mod constant că legea trebuie să fie clară și previzibilă, iar persoana trebuie să își poată adapta conduita în funcție de consecințele juridice ale acesteia. Or, în lipsa unui reper temporal clar, această exigență nu este respectată.

Se solicită Curții Constituționale:

1. Să admită excepția de neconstituționalitate și să constate că dispozițiile art. 11 alin. (2) din Legea nr. 252/2023 sunt neconstituționale în măsura în care nu stabilesc un reper temporal clar pentru aplicarea criteriilor de evaluare și permit aplicarea acestora asupra unor situații anterioare intrării în vigoare a legii, generând o formă de retroactivitate normativă indirectă, contrară art. 1 alin. (3) și art. 23 din Constituție, precum și art. 22 din Constituție, coroborat cu art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

2. Să constate că dispozițiile art. 19 alin. (6) din Legea nr. 252/2023 sunt neconstituționale în măsura în care pot fi interpretate în sensul restrângerii controlului jurisdicțional efectiv asupra unei proceduri care produce efecte echivalente cu încetarea

mandatului unui judecător, contrar art. 20 și art. 116 din Constituție, precum și art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Declarația și semnătura autorului sesizării

Subsemnatul, Mihail Bușuleac, declar că informațiile prezentate în sesizare sunt veridice și că excepția de neconstituționalitate este ridicată în legătură directă cu soluționarea cauzei pendinte.

Digitally signed by Bușuleac Mihail
Date: 2026.04.24 13:09:47 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

**Sesizare privind excepția de neconstituționalitate
în temeiul art. 135 alin.(1) din Constituție**

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A.1. Persoană fizică

Mihail Bușuleac

Judecătoria Cahul, sediul Central

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

La 18 martie 2026, reclamantul a introdus la Curtea Supremă de Justiție cererea de chemare în judecată împotriva hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 prin care a fost acceptat Raportul Comisiei de evaluare externă și a fost constatată nepromovarea evaluării, cu consecințe juridice directe: eliberarea din funcția de judecător, instituirea interdicției de a exercita funcția de judecător pentru 6 ani, informarea Autorității Naționale de Integritate pentru aplicarea interdicției de funcții de demnitate publică pentru aceeași perioadă și lipsirea de dreptul la indemnizația unică de concediere. Actul contestat este, așadar, actul care produce efectul juridic final în procedura de evaluare și care declanșează ingerința, atât sub aspect profesional, cât și patrimonial.

Procedura care a condus la Hotărârea CSM nr. 104/6 din 10 martie 2026 s-a desfășurat în baza Legii nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor. Reclamantul a fost inclus în lista judecătorilor supuși evaluării transmisă Comisiei de către CSM la 15 aprilie 2025 și a fost notificat la 2 mai 2025, cu solicitarea de a completa chestionarul de etică și declarațiile prevăzute de lege, transmise de reclamant la 21 mai 2025. La 30 mai 2025 a fost informat despre repartizarea dosarului către completul de evaluare, ulterior redenumit „Completul C”, și despre dreptul de a solicita recuzarea membrilor.

La 13 august 2025, Comisia a inițiat prima rundă de întrebări, cu termen până la 28 august (ulterior prelungit), iar reclamantul a răspuns în termen, demonstrând cooperare și bună-credință.

La 10 octombrie 2025, a fost lansată a doua rundă, cu termen până la 20 octombrie; reclamantul a răspuns cu o zi întârziere și a completat dosarul ulterior, menținând o conduită cooperantă.

La 10 noiembrie 2025, Comisia a transmis a treia rundă, cu un termen scurt (până la 17 noiembrie). Deși a solicitat condiții adecvate pentru exercitarea dreptului la apărare, reclamantul a depus răspunsuri și documente suplimentare după expirarea termenului.

La 28 noiembrie 2025, Comisia a invocat dubii privind integritatea și a convocat audierea din 8 decembrie, fără a clarifica exhaustiv aspectele vizate. Reclamantul a solicitat administrarea de probe relevante înainte și după audiere și a continuat să depună explicații și documente suplimentare până în ianuarie 2026.

La 22 ianuarie 2026, Comisia a transmis Consiliului Superior al Magistraturii raportul de evaluare, propunând nepromovarea reclamantului, în temeiul neîndeplinirii criteriilor prevăzute de Legea nr. 252/2023.

Prin hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026, cu 10 voturi „Pro” s-a hotărât:

„Se acceptă raportul cu privire la evaluarea externă a judecătorului Judecătoriei Cahul Bușuleac Mihail și se constată nepromovarea evaluării.

Se eliberează din funcție judecătorul Bușuleac Mihail de la Judecătoria Cahul în temeiul art. 18 alin. (5) din Legea nr. 252/2023.

Se decede Bușuleac Mihail din dreptul de a exercita funcția de judecător timp de 6 ani din data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

Se informează Autoritatea Națională de Integritate că Bușuleac Mihail nu are dreptul de a exercita funcții de demnitate publică timp de 6 ani din data rămânerii definitive a hotărârii CSM.

Se lipsește Bușuleac Mihail de dreptul la indemnizație unică de concediere.

Hotărârea poate fi contestată la Curtea Supremă de Justiție în termen de 15 zile de la notificare”.

Hotărârea respectivă a fost contestată la Curtea Supremă de Justiție, aflându-se pe rol cauza de contencios administrativ la cererea de chemare în judecată înaintată de Mihail Bușuleac împotriva Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la anularea Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 și reluarea procedurii de evaluare de către comisia de evaluare.

Soluționarea cauzei pendinte depinde în mod direct de constituționalitatea dispozițiilor art. 11 alin.(3) lit.a) din Legea nr. 252/2023, în partea ce prevede **”în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023”**.

Consiliul Superior al Magistraturii a invocat standardul „balanței probabilităților”, a justificat inversarea parțială a sarcinii probei în prezența „dubiilor serioase”, și a concluzionat că nereușita reclamantului de a demonstra cuantumul plauzibil al veniturilor face imposibilă valorificarea acestora ca fluxuri certe.

Instanța este obligată să aplice această normă în examinarea legalității hotărârii contestate, iar validitatea constituțională a sintagmei menționate sunt decisive pentru stabilirea dacă înlăturarea probelor și concluzia de nepromovare au avut un temei legal și constituțional.

Prin urmare, norma contestată este aplicabilă în cauza pendinte și are caracter determinant pentru soluția ce urmează a fi pronunțată, întrucât de constituționalitatea acesteia depinde aprecierea legalității mecanismului probator care a fundamentat hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii.

C. Obiectul sesizării

Exercitarea controlului de constituționalitate asupra dispozițiilor:

art. 11 alin.(3) lit.a) din Legea nr. 252/2023, în partea ce prevede *”în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023”*;

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

În jurisprudența sa constantă, Curtea Constituțională a reținut că principiul statului de drept implică obligația legiuitorului de a adopta norme clare, coerente și previzibile, precum și de a evita reglementările contradictorii care pot genera incertitudine juridică.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Curtea Constituțională a statuat constant că principiul egalității presupune aplicarea unui tratament juridic identic pentru situații comparabile și interzice instituirea unor diferențe de tratament care nu au o justificare obiectivă și rezonabilă.

În primul rând, sintagma „în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023” din art. 11 alin. (3) lit. a) din Legea nr. 252/2023 instituie un reper valoric fix aplicabil judecătorilor curților de apel evaluați în temeiul acestei legi, în timp ce, potrivit Legii nr. 65/2023, pentru judecătoria Curții Supreme de Justiție pragul se raportează la salariul mediu stabilit pentru anul începerii evaluării.

Această diferență de tehnică legislativă este susceptibilă să genereze tratamente juridice diferite între categorii de judecători evaluați de aceeași Comisie și potrivit aceluiași criteriu de integritate financiară, fără ca legea să ofere o justificare obiectivă și rezonabilă pentru această distincție.

În aceste condiții, subiecți aflați în situații comparabile pot fi supuși unor reguli de evaluare diferite, atât sub aspectul pragului valoric aplicabil, cât și sub aspectul configurației organului de evaluare, ceea ce ridică o problemă de uniformitate și egalitate de tratament.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Curtea Constituțională a reținut în mod constant că o normă juridică trebuie să fie formulată cu suficientă precizie pentru a permite persoanelor vizate să își adapteze conduita și să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele juridice ale aplicării acesteia.

Articolul 116

Statutul judecătorilor

(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(5) Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora.

Curtea Constituțională a subliniat că procedurile care afectează cariera judecătorilor trebuie să respecte standarde sporite de claritate, stabilitate și previzibilitate, având în vedere rolul constituțional al judecătorului.

În speță, normele contestate au fost aplicate într-o procedură care a condus la constatarea nepromovării evaluării și la eliberarea reclamantului din funcția de judecător.

E. Argumentarea pretinsei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție.

Ingerința ce rezultă din aplicarea art. 11 alin. (3) lit. a) din Legea nr. 252/2023, în partea ce prevede sintagma „în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023”.

(1) Ingerința este prevăzută de lege

Ingerința rezultă din aplicarea art. 11 alin. (3) lit. a) din Legea nr. 252/2023, în partea ce stabilește că diferența dintre avere, cheltuieli și venituri se raportează la „20 de salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023”.

Această formulare instituie un plafon valoric fix, determinat prin raportare la salariul mediu pe economie stabilit pentru anul 2023, indiferent de momentul desfășurării evaluării.

În temeiul acestei norme, Comisia de evaluare a apreciat existența unor dubii serioase privind integritatea financiară a reclamantului prin raportare la pragul valoric astfel determinat, concluzie care a stat la baza propunerii de nepromovare și a consecințelor profesionale ulterioare.

Prin urmare, norma contestată este aplicabilă direct situației reclamantului și constituie temeiul juridic al ingerinței în drepturile acesteia.

(2) Scopul legitim al ingerinței

În abstract, stabilirea unui prag valoric pentru identificarea discrepanțelor semnificative dintre avere, cheltuieli și venituri urmărește un scop legitim, și anume: asigurarea integrității sistemului judiciar, menținerea încrederii publicului în justiție, eficientizarea mecanismului de evaluare.

Totuși, existența unui scop legitim nu exonerează legiuitorul de obligația de a reglementa mecanismul într-o manieră coerentă, nediscriminatorie și proporțională.

(3) Existența unei legături raționale

În abstract, utilizarea salariului mediu pe economie ca reper valoric poate avea o legătură rațională cu scopul identificării unor discrepanțe financiare relevante.

Totuși, în speță, caracterul rațional al măsurii este afectat de modul diferențiat în care legiuitorul a reglementat același criteriu de integritate financiară pentru categorii comparabile de magistrați.

Astfel, pentru judecătorii evaluați în temeiul Legii nr. 252/2023, plafonul este raportat rigid la salariul mediu stabilit pentru anul 2023, iar pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție, evaluați în temeiul Legii nr. 65/2023, plafonul este raportat la salariul mediu din anul începerii evaluării.

În condițiile în care salariul mediu pe economie este, prin natura sa, un indicator dinamic, în creștere de la an la an, fixarea rigidă la anul 2023 conduce la un prag efectiv mai sever pentru judecătorii instanțelor de fond, fără o justificare obiectivă și rezonabilă.

În lipsa unei explicații legislative coerente pentru această diferență de tratament, legătura rațională dintre măsura aleasă și scopul urmărit apare serios afectată.

(4) Existența unor măsuri mai puțin intruzive

Reclamantul consideră că scopul urmărit de legiuitor putea fi realizat prin măsuri mai puțin intruzive și mai coerente, precum: (i) raportarea uniformă a plafonului la salariul mediu din anul începerii evaluării pentru toți magistrații; (ii) actualizarea automată a plafonului în funcție de

indicatorii economici relevanți; (iii) armonizarea expresă a reglementărilor din Legea nr. 252/2023 și Legea nr. 65/2023.

Aceste soluții ar fi permis atingerea scopului legitim fără a genera diferențe de tratament între categorii comparabile de judecători.

(5) Proportionalitatea ingerinței

În aceste condiții, sarcina impusă reclamantului prin aplicarea rigidă a plafonului raportat la anul 2023 apare ca fiind excesivă în raport cu scopul urmărit, în special în contextul diferenței de tratament față de judecătorii evaluați potrivit Legii nr. 65/2023.

Prin urmare, ingerința nu păstrează un just echilibru între interesul public urmărit și protecția drepturilor individuale ale reclamantului, contrar exigențelor art. 16, art. 23 și art. 116 din Constituție, coroborate cu principiul statului de drept consacrat de art. 1 alin. (3).

Pentru aceste motive îi solicit Curții:

- 1) Să declare sesizarea admisibilă;
- 2) Să exercite controlul de constituționalitate și să declare neconstituționale:

art. 11 alin.(3) lit.a) din Legea nr. 252/2023, în partea ce prevede ”*în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023*”;

1. Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului invocată în sesizare este publică și accesibilă și nu se anexează.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Subsemnatul, Bușuleac Mihail, declar că informațiile prezentate în sesizare sunt veridice și că excepția de neconstituționalitate este ridicată în legătură directă cu soluționarea cauzei pendinte.

Digitally signed by Bușuleac Mihail
Date: 2026.04.24 13:09:36 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

**Sesizare privind excepția de neconstituționalitate
în temeiul art. 135 alin.(1) din Constituție**

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A.1. Persoană fizică

Mihail Bușuleac

Judecătoria Cahul, sediul Central

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

La 18 martie 2026, reclamantul a introdus la Curtea Supremă de Justiție cererea de chemare în judecată împotriva hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 prin care a fost acceptat Raportul Comisiei de evaluare externă și a fost constatată nepromovarea evaluării, cu consecințe juridice directe: eliberarea din funcția de judecător, instituirea interdicției de a exercita funcția de judecător pentru 6 ani, informarea Autorității Naționale de Integritate pentru aplicarea interdicției de funcții de demnitate publică pentru aceeași perioadă și lipsirea de dreptul la indemnizația unică de concediere. Actul contestat este, așadar, actul care produce efectul juridic final în procedura de evaluare și care declanșează ingerința, atât sub aspect profesional, cât și patrimonial.

Procedura care a condus la Hotărârea CSM nr. 104/6 din 10 martie 2026 s-a desfășurat în baza Legii nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor. Reclamantul a fost inclus în lista judecătorilor supuși evaluării transmisă Comisiei de către CSM la 15 aprilie 2025 și a fost notificat la 2 mai 2025, cu solicitarea de a completa chestionarul de etică și declarațiile prevăzute de lege, transmise de reclamant la 21 mai 2025. La 30 mai 2025 a fost informat despre repartizarea dosarului către completul de evaluare, ulterior redenumit „Completul C”, și despre dreptul de a solicita recuzarea membrilor.

La 13 august 2025, Comisia a inițiat prima rundă de întrebări, cu termen până la 28 august (ulterior prelungit), iar reclamantul a răspuns în termen, demonstrând cooperare și bună-credință.

La 10 octombrie 2025, a fost lansată a doua rundă, cu termen până la 20 octombrie; reclamantul a răspuns cu o zi întârziere și a completat dosarul ulterior, menținând o conduită cooperantă.

La 10 noiembrie 2025, Comisia a transmis a treia rundă, cu un termen scurt (până la 17 noiembrie). Deși a solicitat condiții adecvate pentru exercitarea dreptului la apărare, reclamantul a depus răspunsuri și documente suplimentare după expirarea termenului.

La 28 noiembrie 2025, Comisia a invocat dubii privind integritatea și a convocat audierea din 8 decembrie, fără a clarifica exhaustiv aspectele vizate. Reclamantul a solicitat administrarea de probe relevante înainte și după audiere și a continuat să depună explicații și documente suplimentare până în ianuarie 2026.

La 22 ianuarie 2026, Comisia a transmis Consiliului Superior al Magistraturii raportul de evaluare, propunând nepromovarea reclamantului, în temeiul neîndeplinirii criteriilor prevăzute de Legea nr. 252/2023.

În ședința din 10 martie 2026, Plenul CSM a respins cererea reclamantului privind administrarea și anexarea probelor suplimentare și anume **Hotărârea Judecătorei Chișinău nr. 2-29206/22 din 03.03.2026**, apreciind că aceasta nu este nici motivată integral, pentru a se putea desprinde raționamentele soluției adoptate de instanță, de a identifica obiectul acțiunii și alte informații relevante, pe de altă parte aceasta nu este nici definitivă pentru a putea da naștere unor efecte juridice, respectiv s-a decis examinarea raportului exclusiv în baza probatoriului administrat în etapa evaluării, acceptând spre anexare doar opinia scrisă. Acest moment este punctul procedural în care s-a activat, în mod concret, sintagma contestată din art. 18 alin. (1) din Legea nr. 252/2023 prin utilizarea criteriului „*Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior*”.

În fapt această hotărâre nu reprezintă simplu element auxiliar, ci avea relevanță directă și determinantă pentru clarificarea naturii juridice a raporturilor contractuale supuse analizei,

inclusiv sub aspectul regimului conflictelor de interese și al interpretării fluxurilor financiare reținute în sarcina reclamantului. Această hotărâre reflectă constatări judiciare realizate în cadrul unor proceduri contradictorii, publice și finalizate prin hotărâre.

Refuzul anexării acestei hotărâri la materialele cauzei de evaluare, întemeiat pe argumente formale precum lipsa caracterului definitiv și absența motivării, a condus la o restrângere nejustificată a cadrului probator relevant. În realitate, înscrisul a fost exclus din analiza pe fond, deși avea potențialul de a influența în mod substanțial evaluarea situației de fapt, în contextul în care Comisia a concluzionat existența unui avantaj economic nedeclarat și a unei presupuse simulații contractuale. Ca urmare, a fost stabilită suma de 1.367.525 MDL drept preț achitat pentru bun, menținându-se concluzia privind existența unei averi inexplicabile.

O asemenea abordare echivalează cu diminuarea rolului hotărârilor judecătorești la simple elemente opționale de context, lipsite de forță efectivă în cadrul evaluării, permițând substituirea raționamentului instanțelor judecătorești cu o apreciere administrativă asupra unor chestiuni deja soluționate. Aceasta afectează în mod direct echilibrul procesual, principiul contradictorialității și previzibilitatea procedurii.

În consecință, absența unor garanții procedurale clare privind obligativitatea analizării efective și valorificării hotărârilor judecătorești relevante, precum și posibilitatea excluderii lor din materialul probator fără o motivare consolidată și verificabilă, transformă mecanismul de evaluare într-unul excesiv de intruziv și discreționar, incompatibil cu exigențele unui proces echitabil și cu principiul securității juridice.

La 10 martie 2026, CSM a adoptat Hotărârea nr. 104/6 acceptând raportul Comisiei și constatând nepromovarea evaluării, cu efectele indicate. Această succesiune de acte este relevantă pentru prezenta sesizare constituțională nu prin prisma temeiniciei evaluării, ci prin modul în care filtrul probator din art.11 alin.(6) coroborat cu art. 18 alin. (1) a operat în faza decizională finală, fără o normă care să identifice un reper de admisibilitate, ceea ce face exercitarea dreptului la apărare dependentă de o interpretare discutabilă.

Excepția este întemeiată pe încălcarea prevederilor Constituția Republicii Moldova, în special a dreptului la apărare, a accesului liber la justiție și a principiului contradictorialității. Or, excluderea unei hotărâri judecătorești relevante pentru stabilirea situației de fapt (în speță, lipsa caracterului fictiv al unui contract de donație ce vizează fluxurile financiare ale subiectului) afectează în mod direct posibilitatea persoanei evaluate de a-și susține cauza în mod efectiv.

Aplicarea rigidă a cerinței ca înscrisul să fie definitiv, precum și respingerea acestuia pentru pretinse deficiențe de motivare, fără a examina relevanța sa materială, constituie o ingerință disproporționată în drepturile fundamentale și contravine standardelor unui proces echitabil în condițiile în care legiuitorul nici nu a prevăzut limitarea pe acest criteriu.

În aceste condiții, se solicită sesizarea Curtea Constituțională a Republicii Moldova în vederea verificării constituționalității dispozițiilor legale aplicate în interpretarea care a permis respingerea probei, cu consecința limitării efective a dreptului la apărare.

C. Obiectul sesizării

Exercitarea controlului de constituționalitate asupra dispozițiilor art. 18 alin.(1) din Legea nr. 252/2023, în partea ce prevede:

„Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior”.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Dispozițiile criticate, în interpretarea și aplicarea lor în cadrul procedurii de evaluare externă desfășurate în privința reclamantului, sunt contrare prevederilor constituționale privind dreptul la apărare (art.26), accesul liber la justiție (art.20) și garanțiile unui proces echitabil, pentru următoarele considerente:

1. Încălcarea dreptului la apărare și a principiului contradictorialității

Condiționarea prezentării informațiilor și probelor suplimentare de dovada unei „imposibilități de prezentare anterioară” restrânge în mod nejustificat posibilitatea subiectului evaluării de a-și completa apărările pe parcursul procedurii.

În cauza concretă, această limitare a determinat excluderea unor înscrisuri relevante (inclusiv hotărâri judecătorești cu impact asupra stabilirii situației de fapt), deși acestea erau utile pentru clarificarea aspectelor privind fluxurile financiare și natura raporturilor juridice analizate.

Prin aceasta, dreptul la apărare devine unul formal și condiționat excesiv, fără raportare la relevanța probelor.

2. Afectarea dreptului la un proces echitabil și a egalității armelor

Norma contestată introduce un filtru restrictiv pentru administrarea probelor, care nu este echilibrat de garanții procedurale suficiente.

Subiectul evaluării este plasat într-o poziție de inferioritate procesuală, întrucât:

- i. nu poate prezenta liber probe relevante în cursul procedurii;
- ii. este obligat să justifice o „imposibilitate” anterioară, criteriu dificil de probat și străin logicii contradictorialității.

Această abordare afectează echilibrul procesual și standardele unui proces echitabil.

3. Lipsa proporționalității restrângerii dreptului fundamental

Deși scopul declarat al procedurii de evaluare este eficiența și celeritatea, restricția instituită de art. 18 alin. (1) nu respectă exigențele proporționalității, întrucât:

- i. nu este necesară, în sensul în care obiectivul de eficiență putea fi atins prin mecanisme mai puțin restrictive;
- ii. nu este adecvată, deoarece exclude probe relevante fără analizarea utilității lor concrete;
- iii. nu este proporțională *stricto sensu*, întrucât sacrifică substanța dreptului la apărare în favoarea unei rigori formale.

4. Afectarea securității juridice și a previzibilității procedurii

Aplicarea normei contestate conduce la un standard neclar și imprevizibil de admisibilitate a probelor, dependent de aprecierea autorității de evaluare asupra existenței unei „imposibilități” de prezentare.

Această lipsă de claritate normativă permite interpretări variabile și restrictive, ceea ce afectează securitatea juridică a subiectului evaluării.

Comparativ, în proceduri similare de evaluare externă desfășurate în alte state (inclusiv în cadrul mecanismului de vetting din Albania), actele emise de autorități competente nu erau lipsite de relevanță juridică, ci erau analizate ca elemente probatorii, iar eventualele abateri de la concluziile acestora trebuiau motivate riguros.

În ansamblu, dispozițiile art. 18 alin. (1) din Legea nr. 252/2023, în partea criticată, permit o restrângere excesivă a dreptului de a prezenta probe relevante în cadrul evaluării externe, fără garanții suficiente de echilibru și fără raportare la criteriul esențial al relevanței probatorii.

Această reglementare, astfel interpretată și aplicată, este incompatibilă cu exigențele constituționale privind dreptul la apărare, egalitatea armelor și dreptul la un proces echitabil.

Pentru aceste motive îi solicit Curții:

- 1) Să declare sesizarea admisibilă;
- 2) Să exercite controlul de constituționalitate și să declare neconstituțională sintagma „Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior” de la art. 18 alin. (1) din Legea nr. 252/2023.

Lista documentelor relevante (dacă este cazul)

Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani nr. 2-29206/22 din 03.03.2026

Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Subsemnatul, Mihail Bușuleac, declar că informațiile prezentate în sesizare sunt veridice și că excepția de neconstituționalitate este ridicată în legătură directă cu soluționarea cauzei pendinte.

Digitally signed by Bușuleac Mihail

Date: 2026.04.24 13:09:31 EEST

Reason: MoldSign Signature

Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

**Sesizare privind excepția de neconstituționalitate
în temeiul art. 135 alin.(1) din Constituție**

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A.1. Persoană fizică

Mihail Bușuleac

Judecătoria Cahul, sediul Central

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

La 18 martie 2026, reclamantul a introdus la Curtea Supremă de Justiție cererea de chemare în judecată împotriva hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 prin care a fost acceptat Raportul Comisiei de evaluare externă și a fost constatată nepromovarea evaluării, cu consecințe juridice directe: eliberarea din funcția de judecător, instituirea interdicției de a exercita funcția de judecător pentru 6 ani, informarea Autorității Naționale de Integritate pentru aplicarea interdicției de funcții de demnitate publică pentru aceeași perioadă și lipsirea de dreptul la indemnizația unică de concediere. Actul contestat este, așadar, actul care produce efectul juridic final în procedura de evaluare și care declanșează ingerința, atât sub aspect profesional, cât și patrimonial.

Procedura care a condus la Hotărârea CSM nr. 104/6 din 10 martie 2026 s-a desfășurat în baza Legii nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor. Reclamantul a fost inclus în lista judecătorilor supuși evaluării transmisă Comisiei de către CSM la 15 aprilie 2025 și a fost notificat la 2 mai 2025, cu solicitarea de a completa chestionarul de etică și declarațiile prevăzute de lege, transmise de reclamant la 21 mai 2025. La 30 mai 2025 a fost informat despre repartizarea dosarului către completul de evaluare, ulterior redenumit „Completul C”, și despre dreptul de a solicita recuzarea membrilor.

La 13 august 2025, Comisia a inițiat prima rundă de întrebări, cu termen până la 28 august (ulterior prelungit), iar reclamantul a răspuns în termen, demonstrând cooperare și bună-credință.

La 10 octombrie 2025, a fost lansată a doua rundă, cu termen până la 20 octombrie; reclamantul a răspuns cu o zi întârziere și a completat dosarul ulterior, menținând o conduită cooperantă.

La 10 noiembrie 2025, Comisia a transmis a treia rundă, cu un termen scurt (până la 17 noiembrie). Deși a solicitat condiții adecvate pentru exercitarea dreptului la apărare, reclamantul a depus răspunsuri și documente suplimentare după expirarea termenului.

La 28 noiembrie 2025, Comisia a invocat dubii privind integritatea și a convocat audierea din 8 decembrie, fără a clarifica exhaustiv aspectele vizate. Reclamantul a solicitat administrarea de probe relevante înainte și după audiere și a continuat să depună explicații și documente suplimentare până în ianuarie 2026.

La 22 ianuarie 2026, Comisia a transmis Consiliului Superior al Magistraturii raportul de evaluare, propunând nepromovarea reclamantului, în temeiul neîndeplinirii criteriilor prevăzute de Legea nr. 252/2023.

Prin hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr.104/6 din 10 martie 2026, cu 10 voturi „Pro” s-a hotărât:

„Se acceptă raportul cu privire la evaluarea externă a judecătorului Judecătoria Cahul Bușuleac Mihail și se constată nepromovarea evaluării.

Se eliberează din funcție judecătorul Bușuleac Mihail de la Judecătoria Cahul în temeiul art. 18 alin. (5) din Legea nr. 252/2023.

Se decede Bușuleac Mihail din dreptul de a exercita funcția de judecător timp de 6 ani din data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

Se informează Autoritatea Națională de Integritate că Bușuleac Mihail nu are dreptul de a exercita funcții de demnitate publică timp de 6 ani din data rămânerii definitive a hotărârii CSM.

Se lipsește Bușuleac Mihail de dreptul la indemnizație unică de concediere.

Hotărârea poate fi contestată la Curtea Supremă de Justiție în termen de 15 zile de la notificare”.

Hotărârea respectivă a fost contestată la Curtea Supremă de Justiție, aflându-se pe rol cauza de contencios administrativ la cererea de chemare în judecată înaintată de Mihail Bușuleac împotriva Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la anularea Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 și reluarea procedurii de evaluare de către comisia de evaluare.

Soluționarea cauzei pendinte depinde în mod direct de constituționalitatea dispozițiilor art. 11 alin. (6) din Legea nr. 252/2023, în partea ce prevede că „actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare”.

În temeiul acestei dispoziții, Comisia și ulterior Consiliul Superior al Magistraturii au înlăturat valoarea probatorie a Deciziei Curții Supreme de Justiție nr. 3-8/23 din 01.08.2023, prin care instanța supremă a constatat lipsa fundamentării concluziilor Comisiei referitor la respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, confirmând caracterul plauzibil al explicațiilor reclamantului statuând totodată că dubiul trebuie interpretat în favoarea candidatului.

Instanța este obligată să aplice această normă în examinarea legalității hotărârii contestate, iar validitatea constituțională a sintagmei menționate sunt decisive pentru stabilirea dacă înlăturarea probelor și concluzia de nepromovare au avut un temei legal și constituțional.

Prin urmare, norma contestată este aplicabilă în cauza pendinte și are caracter determinant pentru soluția ce urmează a fi pronunțată, întrucât de constituționalitatea acesteia depinde aprecierea legalității mecanismului probator care a fundamentat hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii.

C. Obiectul sesizării

Exercitarea controlului de constituționalitate asupra dispozițiilor art. 11 alin.(6) din Legea nr. 252/2023, în partea ce prevede:

„Actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare.”

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Principiul statului de drept include exigențele securității juridice, coerenței normative și previzibilității aplicării legii.

În speță, reclamantul susține că formularea art. 11 alin. (6) din Legea nr. 252/2023, prin lipsa unor criterii clare privind condițiile în care actele oficiale pot fi înlăturate, este susceptibilă să genereze incertitudine juridică și aplicări neuniforme.

În măsura în care norma permite relativizarea efectelor unor acte emise de autorități competente fără repere normative suficiente, este incident principiul securității juridice derivat din art. 1 alin. (3), în coroborare cu drepturile fundamentale afectate.

Articolul 6

Separația și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngrădi accesul la justiție.

Dreptul la satisfacție efectivă presupune ca probele pertinente să fie examinate real și motivat.

În speță, reclamantul susține că mecanismul normativ contestat a permis ignorarea unor acte oficiale decisive fără criterii legale clare, ceea ce ridică o problemă serioasă sub aspectul garanțiilor procedurale.

Articolul 28

Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Reputația profesională face parte din viața privată în sens constituțional și convențional.

În speță, evaluarea a vizat situația patrimonială a reclamantului și a familiei, concluzia de necorespondere a criteriului de etică și integritate a fost făcută public, fiind dispuse consecințe profesionale severe.

Prin urmare, norma contestată și aplicarea sa au afectat imaginea profesională și socială a reclamantului, ceea ce este suficient pentru a atrage incidența art. 28 din Constituție.

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

În speță, aplicarea art. 11 alin. (6) din Legea nr. 252/2023 a stat la baza constatării nepromovării evaluării externe și, ulterior, a eliberării reclamantului din funcția de judecător, precum și a instituirii interdicției temporare de exercitare a acestei funcții.

Având în vedere că măsura contestată a produs efecte directe asupra posibilității reclamantului de a-și exercita profesia pentru care este calificată, Curtea este chemată să constate incidența art. 43 din Constituție.

Articolul 116

Statutul judecătorilor

(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(5) Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora.

În prezenta cauză, aplicarea normei contestate a constituit temeiul juridic pentru constatarea necorespunderii criteriilor de etică și integritate pentru eliberarea reclamantului din funcția de judecător.

În măsura în care sintagma „nu au valoare prestabilită” permite înlăturarea unor acte oficiale relevante fără criterii legale clare și fără garanții procedurale suficiente, se ridică o problemă verosimilă privind caracterul obiectiv și previzibil al procedurii de evaluare a carierei judecătorului.

Prin urmare, Curtea este chemată să examineze constituționalitatea normei contestate din perspectiva drepturilor menționate, ingerința în acestea fiind cel puțin una verosimilă și suficient de serioasă pentru a justifica analiza pe fond.

Articolul 116

Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive

Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.

Articolul 120

Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive

Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.

Potrivit art. 5 al. (2) din Legea nr. 252/2023, care stabilește că *„În activitatea lor, comisiile de evaluare se conduc de Constituție, de prezenta lege și de alte acte normative care reglementează domeniile conexe activității acestora. Procedura de evaluare este stabilită de prezenta lege și de regulamentele de organizare și funcționare ale comisiilor de evaluare”*. În activitatea sa comisia de evaluare urmează să se conducă de Constituție la fel și Consiliul Superior al Magistraturii, astfel urmează să respecte prevederile art. 120 a Constituției.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unui sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

(1) Ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege.

În prezenta cauză, ingerința invocată de reclamant își are temeiul normativ în dispozițiile art. 11 alin. (6) din Legea nr. 252/2023, care stabilește că *„actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare”*.

Prin formularea *„nu au valoare prestabilită”*, legea conferă Comisiei o marjă de apreciere insuficient delimitată normativ, permițând înlăturarea unei hotărâri judecătorești definitive, fără stabilirea unor criterii privind condițiile și limitele unei asemenea înlăturări.

Totuși, pentru a satisface exigența constituțională a ingerinței „prevăzute de lege”, norma trebuie să întrunească cerințele de calitate a legii, respectiv claritate, previzibilitate și existența unor limite suficiente care să prevină arbitrariul.

În absența unor repere normative clare privind forța probatorie a actelor emise de autorități competente, norma creează riscul unei aprecieri arbitrare și afectează previzibilitatea aplicării sale, componentă esențială a principiului securității juridice consacrat de art. 1 alin. (3) din Constituție.

Comparativ, în proceduri similare de evaluare externă desfășurate în alte state (inclusiv în cadrul mecanismului de vetting din Albania), actele emise de autorități competente nu erau lipsite

de relevanță juridică, ci erau analizate ca elemente probatorii, iar eventualele abateri de la concluziile acestora trebuiau motivate riguros.

Prin contrast, formularea art. 11 alin. (6) permite, în practică, ignorarea efectelor juridice ale unei hotărâri judecătorești definitive, fără a impune obligația unei justificări consolidate.

În cauza reclamantului, dispoziția contestată a permis **înlăturarea efectelor unei hotărâri judecătorești definitive**. Astfel, a fost lipsită de efecte probatorii Decizia Curții Supreme de Justiție nr. 3-8/23 din 01.08.2023, prin care instanța supremă a constatat lipsa fundamentării concluziilor Comisiei referitor la respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, confirmând caracterul plauzibil al explicațiilor reclamantului statuând totodată că dubiul trebuie interpretat în favoarea candidatului.

Accastă hotărâre, obligatorie pentru autorități, a fost ignorată fără o infirmare juridică, ceea ce contravine principiului securității juridice.

Astfel, situații juridice deja verificate și acceptate de autorități competente au fost repute în discuție fără infirmarea lor legală și fără demonstrarea caracterului nelegal sau eronat al actelor respective.

Prin urmare, problema de constituționalitate nu vizează libertatea de apreciere a probelor în sine, ci absența unor limite normative clare privind înlăturarea efectelor juridice ale actelor oficiale emise de autorități competente.

(2) Scopul legitim al ingerinței.

Reclamantul nu contestă caracterul legitim al obiectivului urmărit de legiuitor. Asigurarea integrității sistemului judecătoresc și consolidarea încrederii publicului în justiție reprezintă exigențe fundamentale ale statului de drept.

Totuși, legitimitatea scopului nu are un caracter absolut și nu poate servi ca temei pentru validarea unor ingerințe care eludează garanțiile constituționale. Dimpotrivă, cu cât scopul invocat este mai important, cu atât standardele de legalitate, previzibilitate și proporționalitate trebuie aplicate cu mai multă rigoare.

Prin urmare, realizarea acestui obiectiv nu poate justifica instituirea sau aplicarea unor mecanisme care permit ignorarea probelor relevante sau ingerința în competența instanțelor judecătorești.

(3) Existența unei legături raționale între ingerință și scopul legitim

În plan teoretic, acordarea unei anumite libertăți de apreciere Comisiei în evaluarea probelor poate fi considerată aptă să întrețină o legătură rațională cu scopul legitim al mecanismului de evaluare externă, respectiv verificarea integrității judecătorilor și consolidarea încrederii publice în justiție.

Totuși, existența unei legături raționale nu poate fi afirmată în abstract, ci trebuie analizată prin prisma efectelor concrete ale normei și a garanțiilor constituționale care limitează marja de apreciere a autorităților. Această legătură este una reală doar în măsura în care libertatea de apreciere este exercitată în mod controlabil, previzibil și orientat strict spre identificarea unor riscuri obiective de neconformitate, fără a afecta principiul securității juridice și fără a neutraliza rolul instituțiilor competente în stabilirea veridicității actelor oficiale.

În speță, aplicarea sintagmei „actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare” a depășit cu mult aceste limite, întrucât a permis în practică: substituirea aprecierii instanțelor judecătorești printr-o evaluare administrativă precum și afectarea substanțială a dreptului la apărare și a caracterului echitabil al procedurii.

Excepția este relevantă și determinantă pentru soluționarea cauzei pendinte, întrucât:

- i. actul administrativ contestat (Hotărârea CSM nr. 104/6 din 10 martie 2026) se întemeiază direct pe raportul Comisiei de evaluare externă;
- ii. Comisia a înlăturat efectele probatorii ale Deciziei Curții Supreme de Justiție nr. 3-8/23 din 01.08.2023;
- iii. înlăturarea acestei hotărâri judecătorești definitive a influențat decisiv concluzia privind nepromovarea evaluării;
- iv. instanța de judecată este obligată să aplice norma contestată la examinarea legalității actului administrativ.

Prin urmare, problema constituțională ridicată în prezenta cauză nu vizează standardul general de probă aplicabil în procedura de evaluare externă – aspect deja examinat în jurisprudența Curții Constituționale – ci semnificația și efectele juridice ale sintagmei potrivit căreia „actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare”.

În mod specific, critica de neconstituționalitate privește măsura în care această formulare permite înlăturarea valorii probatorii a unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate de Curtea Supremă de Justiție, fără ca legea să stabilească criterii clare, previzibile și verificabile privind condițiile și limitele unei asemenea înlăturări.

Prin urmare, prezenta sesizare nu urmărește reconsiderarea standardului de probă în sine, ci evidențiază o lacună normativă esențială: absența unor garanții care să protejeze autoritatea și efectele juridice ale hotărârilor judecătorești definitive în cadrul procedurii de evaluare.

Această problemă se circumscrie exigențelor constituționale ale securității juridice, afectează echilibrul instituțional – în special raporturile dintre autoritatea judecătorească și structurile administrative de evaluare – și ridică probleme serioase în ceea ce privește protecția efectivă a drepturilor fundamentale ale persoanei evaluate.

Pentru aceste motive îi solicit Curții:

- 1) Să declare sesizarea admisibilă;
- 2) Să exercite controlul de constituționalitate și să declare neconstituțională sintagma „Actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare” de la art. 11 alin. (6) din Legea nr. 252/2023.

F. Lista documentelor relevante

Deciziei Curții Supreme de Justiție nr. 3-8/23 din 01.08.2023;

Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr. 223/19 din 13 mai 2025 „cu privire la contestația împotriva Hotărârii nr. 2/5 din 19 aprilie 2024 a Colegiului disciplinar, emise în privința acțiunilor judecătorilor Mariana Ursachi (Pitic), Tamara Chișca-Doneva și Ion Guzun (judecători în demisie) de la Curtea Supremă de Justiție”.

Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Subsemnatul, Mihail Bușuleac, declar că informațiile prezentate în sesizare sunt veridice și că excepția de neconstituționalitate este ridicată în legătură directă cu soluționarea cauzei pendinte.

Digitally signed by Bușuleac Mihail
Date: 2026.04.24 13:09:42 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

ÎNCHEIERE

cu privire la excepțiile de neconstituționalitate

în cauza de contencios administrativ

Mihail Bușuleac vs. Consiliul Superior al Magistraturii,
terț Comisia de Evaluare a Judecătorilor

(evaluarea externă conform Legii nr. 252/2023)

(Dosarul nr. 3-4/26

NR. PIGD 2-26033911-53508-01-3-18032026-1)

11 mai 2026

Examinând în ședință publică cererea reclamantului, privind sesizarea Curții Constituționale pentru verificarea constituționalității unor prevederi din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte,*

Leonid Chirtoacă,

Ion Munteanu, *judecători,*

cu participarea grefierului Sergiu Sîrbu,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 17 martie 2026, Mihail Bușuleac a depus contestație împotriva Consiliului Superior al Magistraturii, terț Comisia de Evaluare a Judecătorilor, prin care a solicitat anularea hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 „cu privire la raportul Comisiei de evaluare externă a judecătorului de la Judecătoria Cahul, Bușuleac Mihail”, precum și dispunerea reluării procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare.

2. La 6 aprilie 2026, în termenul stabilit, Mihail Bușuleac a depus contestația motivată și a anexat copia hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr. 104/6 din 10 martie 2026 „cu privire la Raportul Comisiei de evaluare externă a judecătorului Mihail Bușuleac, de la Judecătoria Cahul”.

3. Prin încheierea din 8 aprilie 2026, Curtea Supremă de Justiție a admis contestația spre examinare. Participanții la proces au fost informați că cererea va fi examinată în ședință publică pe 27 aprilie 2026, începând cu ora 09:00. Instanța a stabilit un termen de decădere, 24 aprilie 2026, ora 14:00, pentru prezentarea de către părți a oricăror cereri, obiecții sau excepții.

4. La 24 aprilie 2026, Mihail Bușuleac a depus cereri privind ridicarea excepției de neconstituționalitate cu privire la următoarele prevederi din Legea nr. 252/2023:

a) Articolul 18 alin. (1) - sintagma: *„Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior”;*

b) Articolul 11 alin. (3) lit. a) - sintagma: *„în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023”;*

c) Articolul 11 alin. (6) – sintagma *„Actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare”;*

d) Articolul 11 alin. (2) din Legea nr. 252/2023, în măsura în care nu stabilește un reper temporal clar pentru aplicarea criteriilor de evaluare și permite aplicarea acestora asupra unor situații anterioare intrării în vigoare a legii, generând o formă de retroactivitate normativă indirectă;

e) Articolul 19 alin. (6) din Legea nr. 252/2023, în măsura în care poate fi interpretat în sensul restrângerii controlului jurisdicțional efectiv asupra unei proceduri care produce efecte echivalente cu încetarea mandatului unui judecător.

5. În cadrul ședinței de judecată, reclamantul Mihail Bușuleac și avocatul său Vitalie Nagacevschi au menționat că susțin cererile privind ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate așa cum au fost formulate și au solicitat admiterea acestora.

6. Reprezentanta Consiliului Superior al Magistraturii, Olesia Ciobanu, a solicitat respingerea cererilor privind ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate.

7. Comisia de Evaluare a Judecătorilor, reprezentată de avocații Roger Gladei și Valeriu Cernei, au solicitat respingerea cererilor, invocând că acestea urmăresc sustragerea instanței de la examinarea fondului cauzei și tergiversarea examinării acesteia.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

8. Art. 195 din Codul administrativ:

„Procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169–171.”

9. Art. 12¹ din Codul de procedură civilă:

„ (1) În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

(2) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.

(4) Dacă nu sânt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin. (2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

10. Pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate este necesară întrunirea cumulativă a tuturor condițiilor prevăzute la art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă. Prin hotărârea nr.2 din 9 februarie 2016, Curtea Constituțională a explicat că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii condițiilor legale. Verificarea constituționalității este competența exclusivă a Curții Constituționale.

11. Obiectul cererilor de ridicare a excepției de neconstituționalitate îl constituie mai multe prevederi din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor. Potrivit art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității legilor. Prin urmare, prima condiție prevăzută de art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă este îndeplinită. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de Mihail Bușuleac, care este parte în proces, fiind astfel întrunită și cea de-a doua condiție.

12. În ceea ce privește cea de-a treia condiție prevăzută de art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă, completul constată că prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei. Articolul 18 alin. (1) reglementează procedura de examinare a rezultatelor evaluării externe de către Consiliul Superior al Magistraturii. Articolul 11 alin. (3) lit. a) determină pragul financiar pentru constatarea necorespunderii criteriului de integritate patrimonială. Articolul 11 alin. (2) stabilește criteriile de evaluare a integrității etice și a conduitei profesionale aplicate în cazul reclamantului. Articolul 19 alin. (6) reglementează controlul jurisdicțional exercitat de Curtea Supremă de Justiție în cazurile de evaluare externă. Prin urmare, a treia condiție din art. 12¹ alin. (2) este îndeplinită în privința celor patru prevederi menționate.

13. Cu privire la cea de-a patra condiție prevăzută de art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă, completul constată că pentru articolele 18 alin. (1), 11 alin. (2) și 19 alin. (6) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale care să fi tranșat aspectele constituționale specifice ridicate în prezenta cauză. Deși Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 16 ianuarie 2025 a examinat prevederi similare din Legea nr. 65/2023, acea hotărâre nu a analizat în mod specific: proporționalitatea restricției de a proba imposibilitatea prezentării anterioare a

informațiilor suplimentare (art. 18 alin. 1); dacă lipsa unui reper temporal clar în formularea criteriilor de evaluare generează retroactivitate normativă indirectă (art. 11 alin. 2); restricțiile asupra controlului jurisdicțional efectiv exercitat de Curtea Supremă de Justiție în proceduri cu consecințe echivalente cu încetarea mandatului (art. 19 alin. 6).

14. Cu privire la articolul 11 alin. (3) lit. a) – sintagma „în quantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023” – completul notează că prevederea a fost deja obiect al unei sesizări anterioare în cadrul dosarului nr. 3-16/2025 la Curtea Supremă de Justiție, sub forma sesizării nr. 257g/2025. Prin Decizia Curții Constituționale nr. 21 din 19 februarie 2026, sesizarea respectivă a fost declarată inadmisibilă din motive formale, întrucât sintagma contestată fusese modificată prin Legea nr. 333 din 29 decembrie 2025. Cu toate acestea, Decizia nr. 21 din 2026 nu s-a pronunțat pe fond asupra constituționalității sintagmei. Aspectele de fond privind proporționalitatea aplicării unui quantum de referință din 2023 pentru evaluări realizate în ani diferiți și problemele de egalitate în aplicarea legii care decurg din aceasta, nu au fost tranșate de Curtea Constituțională și rămân în sarcina acesteia să se pronunțe.

15. Totodată, în opinia completului, argumentele invocate în prezentele sesizări sunt diferite de cele formulate în sesizările anterioare examinate de Curtea Constituțională.

16. Prin urmare, cea de-a patra condiție din art. 12¹ alin. (2) este îndeplinită pentru articolele 18 alin. (1), 11 alin. (3) lit. a), 11 alin. (2) și 19 alin. (6).

17. Cu privire la articolul 11 alin. (6) – sintagma „*Actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare*”, completul constată că prevederea contestată nu este aplicabilă la soluționarea prezentei cauze în sensul art. 12¹ alin. (2) lit. c) din Codul de procedură civilă.

18. În context, completul reține că în cadrul ședinței de judecată, reclamantul a susținut că decizia Curții Supreme de Justiție din 1 august 2023, pronunțată în procedura de *pre-vetting*, trebuia pusă la baza adoptării soluției în procedura actuală de evaluare, deoarece prin acea decizie s-a dispus reluarea procedurii de evaluare, fiind constatată existența unor circumstanțe care puteau conduce la promovarea evaluării de către candidat. Totodată, reclamantul a invocat autoritatea de lucru judecat a hotărârii respective și a susținut că aceasta nu poate fi calificată drept arbitrară sau vădit nerezonabilă, inclusiv prin prisma faptului că Inspekția Judiciară a Consiliului Superior al Magistraturii nu a constatat caracterul arbitrar al acesteia.

19. Astfel, critica formulată de reclamant vizează efectele unei hotărâri judecătorești irevocabile, iar nu actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective. Dimpotrivă, art. 11 alin. (6) din Legea nr. 252/2023 distinge expres între aceste două categorii și prevede separat că „constatările din

hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare în mod obligatoriu de către comisia de evaluare”.

20. Susținerile reclamantului nu pun în discuție constituționalitatea sintagmei contestate, ci țin de interpretarea și aplicarea dispozițiilor referitoare la efectele hotărârilor judecătorești în cadrul procedurii de evaluare. În aceste circumstanțe, sintagma contestată nu urmează a fi aplicată la soluționarea prezentei cauze, motiv pentru care cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate urmează a fi respinsă în această parte.

21. Din considerentele de mai sus, în conformitate cu articolele 195 și 230 din Codul administrativ și art. 12¹ din Codul de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite parțial cererile formulate de Mihail Bușuleac.

Se ridică excepția de neconstituționalitate a prevederilor:

- a. Articolul 18 alin. (1) din Legea nr. 252/2023 - sintagma: „*Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior*”;
- b. Articolul 11 alin. (3) lit. a) din Legea nr. 252/2023 - sintagma: „*în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023*”;
- c. Articolul 11 alin. (2) din Legea nr. 252/2023, *în măsura în care nu stabilește un reper temporal clar pentru aplicarea criteriilor de evaluare și permite aplicarea acestora asupra unor situații anterioare intrării în vigoare a legii*;
- d. Articolul 19 alin. (6) din Legea nr. 252/2023, *în măsura în care poate fi interpretat în sensul restrângerii controlului jurisdicțional efectiv asupra unei proceduri care produce efecte echivalente cu încetarea mandatului unui judecător*.

În rest cererile se resping.

Se remite Curții Constituționale copia prezentei încheieri, cererile și sesizările privind ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte
Judecători

Stela Procopciuc
Leonid Chirtoacă
Ion Munteanu

Copia corespunde originalului

Digitally signed by Munteanu Ion
Date: 2026.05.14 08:48:25 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Ion Munteanu
